

ПРОТИВРЕЧНОСТИ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ И МОДЕЛИ МЕЂУНАРОДНИХ ИНТЕГРАЦИЈА

УДК 339.9.012:327

Оригинални научни рад

Српска политичка мисао

број 4/2016

год. 23. vol. 54

стр. 121-134

Младен Лишанин

Институт за политичке студије, Београд

ЕКОНОМИЈА И ПОЛИТИКА У МЕЂУНАРОДНОЈ ТЕОРИЈИ: РЕАЛИСТИЧКА ПЕРСПЕКТИВА *

Сажетак

Однос политичко-безбедносне и економске проблематике представља специфичну област у оквиру међународне теорије. Када у међународно-економским питањима постоји изражен елемент политичког, тада се међународна политичка економија може посматрати као део науке о међународним односима: било као њена под-дисциплина или као један од њених теоријских приступа/парадигми. Аутор анализира специфичан приступ проучавању међународне политичко-економске проблематике: онај који нуди реалистичка теорија. У одсуству политички неутралног тржишта, привредно-трговински односи прожети су политичким димензијама, укључујући, неретко, и безбедносне калкулације

* Рад је настао у оквиру научног пројекта *Демократски и национални капацитети политичких институција Србије у процесу међународних интеграција*, бр. 179009, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

својствене реалистичкој теорији. Увек када се односи политичких јединица у међународном систему крећу између сарадње и сукоба, они су у својој основи потенцијално политички. Као што се политичка средства могу употребљавати ради остваривања економских циљева, тако се и економске мере користе за остваривање циљева из сфере политике – ово је најочигледније на примеру међународних економских санкција. Поред тога, савремени међународно-политички тренутак све чешће узрокује увећивање економских и политичко-безбедносних питања. У новим међународним околностима, али и некада неконвенционалним областима, попут међународне економије, постоји простор за реалистичку теорију међународних односа. Она је, свакако, морала да прође кроз бројне и значајне трансформације – одбацујући, за почетак, некадашњи ригидни детерминизам (војне) моћи – и може се тврдити да управо у овој способности да се мења и прилагођава, како у погледу сопствених техника и инструмената, тако и у погледу постављених истраживачких програма, лежи један од кључних квалитета реалистичке теорије. Неспорно је да, у мери у којој су у савременој политици економска питања испреплетена са политичко-безбедносним, наука о међународним односима и, у оквиру ње, реалистичка теорија, представљају незаобилазно средство њиховог разумевања.

Кључне речи: међународни односи, међународна политичка економија, реализам, санкције, сукоб, сарадња

Положај међународне политичке економије у оквиру науке о међународним односима далеко је од разјашњеног – коју год дефиницију овог, иначе вишезначног, појма да прихватимо. Јасно је да се међународна политичка економија нужно мора разликовати од међународне економије као „проучавања питања која се јављају у посебним проблемима економске интеракције између суверених земаља држава“,¹⁾ и то управо у израженом присуству елемента *политичког*. За потребе овог рада, међународном (светском) политичком економијом сматраћемо, у најширем смислу, као што одређује Роберт Гилпин,²⁾ „реципрочну и динамичну интеракцију тежњи за моћи и тежњи за богатством у међународним

1) Paul R. Krugman, Maurice Obstfeld, *International Economics – Theory and Policy*, Addison Wesley, Boston [MA], 2003, стр. 3; видети и: Dominick Salvatore, *International Economics, 11th Ed.*, Wiley, Hoboken [NJ], 2013, стр. 1-15.

2) Robert Gilpin, *U.S. Power and the Multinational Corporation*, Basic Books, New York [NY], 1975, стр. 43; нав. према: Robert O. Keohane, *After Hegemony – Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton University Press, Princeton [NJ], 2005, стр. 18.

односима“. Овакво одређење, мада наглашава основна својства међународне политичке економије када се она посматра у контексту науке о међународним односима, не говори ништа о њеном месту и улози у том оквиру. Различити аутори овај проблем виде на различите начине: међународна политичка економија се, конвенционално, посматра као једно од поља (*subfield*) у оквиру науке о међународним односима (попут, на пример, студија безбедности или спољне политике), али се може посматрати и као приступ, односно теоријски правац или парадигма,³⁾ те као област емпиријске стварности, арена у којој се одвијају питања од значаја (*issues*) за науку о међународним односима.⁴⁾ У коауторском чланку из 1998. године, Каценстајн, Кохејн и Краснер чак покушавају да направе и терминолошку дистинкцију, па тако „односе у стварном свету између политике и економије“ називају међународном политичком економијом“, док посебно поље истраживања које је одатле проистекло означавају акронимом *IPE* (од *International Political Economy*).⁵⁾

И на теоријском и на практичном плану, међутим, ове различите перспективе су у великој мери испреплетане, баш као и сами појмови политике и економије:

Можемо посматрати међународну политичку економију као пресек супстантивне области коју проучава економија – производње и размене маркетбилних средстава задовољења потреба – са процесом остваривања моћи који је најважнији у политици. Када год, у економији, актери остварују моћ једни над другима, економија је политичка.⁶⁾

Ма које значење придавали појму међународне политичке економије, различити аутори идентификују различите теоријске перспективе које преовлађују у њеним истраживањима. Класична класификација подразумева трочлану поделу на либералне, меркантилистичке и марксистичке приступе, при чему одмах ваља приметити да неки од кључних постулата меркантилистичке

3) Robert Jervis, “Realism in the Study of World Politics“, *International Organization*, 52(4), Autumn 1998, стр. 971-991.

4) Jan Art Scholte, “Global Trade and Finance“, in: *The Globalization of World Politics – An Introduction to International Relations* (eds. John Baylis, Steve Smith, Patricia Owens), Oxford University Press, New York, 2008, стр. 450-467.

5) Peter J. Katzenstein, Robert O. Keohane, Stephen D. Krasner, “International Organization and the Study of World Politics“, *International Organization*, 52(4), Autumn 1998, стр. 645.

6) Robert Keohane, *After Hegemony – Cooperation and Discord in the World Political Economy*, нав. дело, стр. 21.

економије (државоцентричност, међународна конкуренција, анархичност међународног система, ослањање држава на сопствене капацитете) непосредно одговарају постулатима реалистичке теорије међународних односа. Најри Вудс овим традиционалним приступима додаје и нове приступе: политичко-економски и институционалистички (који заправо подразумевају примену теорије рационалног избора на односе интересних група, односно самих држава), те нео-грамшијевски приступ (као облик социјалног конструктивизма).⁷⁾ Стивен Краснер издваја четири кључне перспективе у оквиру међународне политичке економије, схваћене као *IPE*: либерализам, реализам, перспективу унутрашње политике/политичког система, и марксизам,⁸⁾ док се код Гилпина меркантилистичка (реалистичка) перспектива назива националистичком.⁹⁾

Истовремено, мада се, услед преовлађујуће фокусираности на различите облике (пре свега трговинске) сарадње, међународна политичка економија по правилу везује за либерални корпус теорија – посебно тзв. комерцијални, али и институционалистички либерализам¹⁰⁾ – постоји и значајан број аутора реалистичке провенијенције који у средиште својих истраживања постављају питања и проблеме из области међународне политичке економије. Може се тврдити да се међународна политичка економија управо захваљујући томе профилише као самосвојан теоријско-истраживачки приступ унутар корпуса науке о међународним односима. Овде ће у нашем фокусу пре свега бити однос међународне политичке теорије са међународном теоријом, а посебно њеним реалистичким крилом.

Принципи којима се руководе међународна политичка економија и реалистичко крило међународне теорије истовремено

7) Nгаире Вудс, "International Political Economy In an Age of Globalization", in: *The Globalization of World Politics – An Introduction to International Relations* (eds. John Baylis, Steve Smith, Patricia Owens), Oxford University Press, New York, 2008, стр. 248-252.

8) Stephen Krasner, "The Accomplishments of International Political Economy", in: *International Theory: Positivism and Beyond* (eds. Steve Smith, Ken Booth, Marysia Zalewski), Cambridge University Press, Cambridge, 1996, стр. 110-122; видети и: Paul R. Gregory, Robert C. Stuart, *The Global Economy and Its Economic Systems*, South-Western-Cengage Learning, Boston [MA], 2014, стр. 79-180.

9) Robert Gilpin, *The Political Economy of International Relations*, Princeton University Press, Princeton [NJ], 1987, стр. 25-53.

10) Жаклина Новичић, „Комерцијални либерализам“, у зборнику: *Међународна безбедност: теоријски приступи* (приредили: Милан Липовац, Драган Живојиновић), Иновациони центар Факултета безбедности – Академска књига, Београд, 2014, стр. 197-218.

стоје у односима који би се могли идентификовати и као негативна и као позитивна корелација. Када се међународна економија (посебно у свом постојећем, глобализованом облику) схвата као једна од области проучавања науке о међународним односима, тада она, у великој мери, према реалистичкој теорији делује субверзивно:

Како је убрзана глобализација финансија, растућа мобилност капитала је подрила претпоставке на којима почива реалистичка теорија по којој су државе аутономни, појединачни актери кадри да регулишу сопствене економске послове. Глобализација умањује способност влада да ограниче – па чак и да контролишу – економску активност.¹¹⁾

Постоје и ставови који иду тако далеко да наговештавају замену некадашње геополитике, усредсређене на војно-политичку моћ, геоекономијом, усредсређеном на материјално богатство.¹²⁾ Други, пак, исправно примећују да „економска међузависност и чврсти комерцијални односи могу такође да се уруше и претворе у трговинске спорове и политички ривалитет“.¹³⁾ Такође, економска моћ се може „прелити“ у политичку сферу и трансформисати у војну моћ,¹⁴⁾ као што се и сама економска средства могу користити ради остварења спољнополитичких циљева, и обратно. У условима трајног одсуства међународне хармоније, која би подразумевала *a priori* усклађене интересе актерâ, државе могу да теже остварењу сопствених интереса путем сарадње, али и путем сукоба (илустрација 1). Према Роберту Гилпину, „тржиште није политички неутрално. Његово постојање производи економску моћ коју један актер може употребити против другога“.¹⁵⁾ Ово се у једнакој мери односи на унутрашњи, као и међународни контекст.

11) Чарлс В. Кегли Јр., Јуџин Р. Виткоф, *Светска политика: тренд и трансформација*, Центар за студије Југоисточне Европе – Факултет политичких наука Универзитета у Београду – Дипломатска академија Министарства спољних послова Србије и Црне Горе, Београд, 2006, стр. 427.

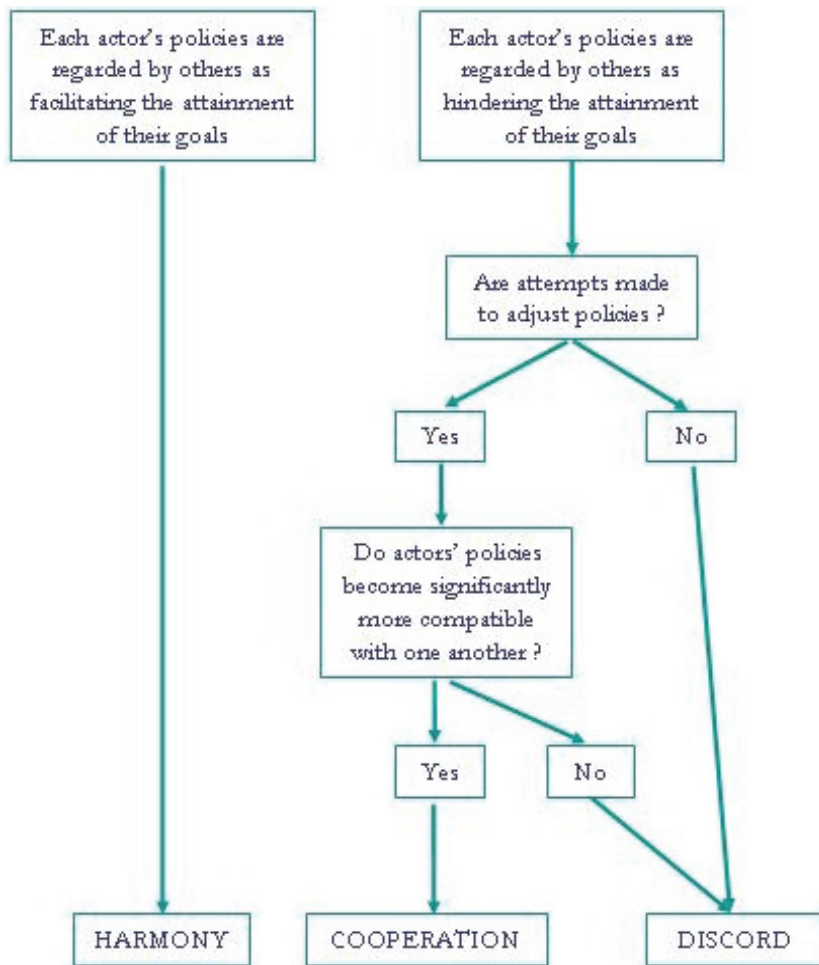
12) Edward N. Luttwak, “From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce”, *The National Interest*, 20, Summer 1990, стр. 17-23.

13) Чарлс В. Кегли Јр., Јуџин Р. Виткоф, *Светска политика: тренд и трансформација*, нав. дело, стр. 67.

14) John J. Mearsheimer, *Can China Rise Peacefully*, Internet, <http://nationalinterest.org/commentary/can-china-rise-peacefully-10204>, 20/03/2016.

15) Robert Gilpin, *The Political Economy of International Relations*, нав. дело, стр. 23.

Илустрација 1: Хармонија, сарадња и сукоб

Извор: Robert O. Keohane: *After Hegemony – Cooperation and Discord in the World Political Economy*, нав. дело, стр. 53.

Онда када међународни економски односи за свој узрок или последицу имају такво остваривање моћи – када економија, према Кохејну, постане политичка – тада се јавља простор за употребу реалистичке теорије међународних односа. Када је, седамдесетих и осамдесетих година XX века, почев од укидања бретонвудског монетарног система, дошло до крупних промена у међународним политичким и економским односима, наступила је и трансфор-

мација старих теоријских парадигми. Једно крило реалистичког корпуса теорија апсорбовало је бројне утицаје теоријске и емпиријске средине и породило нови приступ изучавању међународних односа – понудивши на тај начин алтернативу како либерализму, тако и доминантној, структуралној варијанти реализма Кенета Волца.¹⁶⁾ Гуцини чак сматра да, у смислу у коме данас о њој говоримо, „ако међународна политичка економија има датум рођења, онда је то 15. август 1971. године, када је Никсонова администрација одлучила да суспендује монетарни систем из Бретон Вудса“.¹⁷⁾ То је, у садејству са великом нафтном кризом из 1973. године, произвело крупне турбуленције у међународном систему, пруживши прилику реализму да, сада и кроз „филтер“ међународне политичке економије, понуди начине за тумачење и разумевање међународних проблема.

Сједињене Америчке Државе, једна од две тадашње суперсиле, имале су прилику да, и кроз међународну монетарну политику – као емитент глобалне валуте, остварују политичку моћ у међународним односима.¹⁸⁾ Тиме су доспеле у средиште једне од струја које ће реализам понудити у новонасталим околностима: теорије хегемонске стабилности, која ће бити различито тумачена и коришћена,¹⁹⁾ али ће увек почивати на претпоставци о хегемонској сили која поставља правила функционисања међународног (политичког и економског) система и брине се о њиховом поштовању и спровођењу.

---

16) Stefano Guzzini, *Realism in International Relations and International Political Economy – The Continuing Story of a Death Foretold*, Routledge, London, 2002, стр. 142; Кенет Н. Волц, *Теорија међународне политике*, Центар за цивилно-војне односе – Александрија прес, Београд, 2008.

17) Stefano Guzzini: *Realism in International Relations and International Political Economy – The Continuing Story of a Death Foretold*, нав. дело, стр. 142.

18) Александар Милошевић, Драган Живојиновић, „Ми у долар (не) верујемо – последице смањења глобалне улоге долара по укупну моћ Сједињених Америчких Држава“, *Годишњак Факултета политичких наука*, 9, Јун 2013, стр. 85-88.

19) Cf.: Robert Gilpin, *War and Change in World Politics*, Cambridge University Press, Cambridge, 1981, *passim.*; Robert O. Keohane, *After Hegemony – Cooperation and Discord in the World Political Economy*, нав. дело, стр. 135-240; Stephen Krasner, “State Power and the Structure of International Trade”, in: *International Political Economy: Perspectives on Global Power and Wealth* (eds. Jeffrey A. Frieden, David A. Lake), Routledge, London, 2000, стр. 19-36; Stefano Guzzini: *Realism in International Relations and International Political Economy – The Continuing Story of a Death Foretold*, нав. дело, 143-160; William C. Wohlforth, “Gilpinian Realism and International Relations”, *International Relations*, 25(4), December 2011, стр. 499-511; G. John Ikenberry, *Liberal Leviathan: The Origins, Crisis and Transformation of the American World Order*, Princeton University Press, Princeton [NJ], 2011; G. John Ikenberry (ed.), *Power, Order and Change in World Politics*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014.

То је, међутим, био тек један од теоријских исхода, мада по домету и обиму академског и практичног утицаја можда најзначајнији.²⁰⁾ Под налетом међународних догађаја, дошло је и до свеопштег пораста броја истраживања која су економску и безбедносну димензију посматрала као неодвојиве делове интегралног концепта државништва/руковођења државом (*statecraft*).²¹⁾ Мастандуно, у чланку објављеном 1998. године у посебном броју часописа *International Organization*, даје својеврсни приказ развоја односа економије и безбедности после Другог светског рата, представљајући га, посебно, кроз међународну теорију и америчку политику, и то према временским периодима: 1947-1968, 1968-1989. и након 1989. године.²²⁾ Овај развој није био ни једноставан ни једнозначан и зависио је од бројних фактора: међународне структуре, специфичних својстава стратешког окружења, те посебне позиције Сједињених Америчких Држава у међународном економском надметању.²³⁾

Мада, према Мастандуну, биполарна структура међународног система (за разлику од мултиполарне) налаже раздвајање безбедносних и економских питања, њен утицај се може неутралисати перцепцијом стратешке динамике, а у периоду Хладног рата и под утицајем међународног положаја Сједињених Америчких Држава. Као што смо и раније видели, ту се могу тражити узроци наизменичног повезивања и раздвајања економских и безбедносних питања у теорији и пракси међународне политике. Вишедеценијска биполарна структура међународног система представљала је историјску аномалију; након завршетка Хладног рата, тврди овај аутор.

Обрасци савеза ће током времена вероватно постајати више флуидни него чврсти. Велике силе би, у коначном, могле да се врате пред-хладноратовској пракси разрешавања својих разлика путем непосредних војних сукоба, мада, наравно, тренутно не можемо

20) Мајкл Манделбаум, *Идеје које су освојиле свет – Мир, демократија и слободна тржишта у двадесет и првом веку*, Филип Вишњић, Београд, 2004, стр. 34-39, 74-80; Мајкл Манделбаум, *Треба ли свету Голијат? Како Америка делује као светска влада у 21. веку*, Филип Вишњић, Београд, 2005, *passim*.

21) Robert O. Keohane, *After Hegemony – Cooperation and Discord in the World Political Economy*, нав. дело [1984]; David A. Baldwin, *Economic Statecraft*, Princeton University Press, Princeton [NJ], 1985; Robert Gilpin, *The Political Economy of International Relations*, нав. дело.

22) Michael Mastanduno, "Economics and Security in Statecraft and Scholarship", *International Organization*, 52(04), September 1998, стр. 825 – 854.

23) Исто, стр. 827-828.

поуздано да знамо да ли су ратови међу великим силама заиста превазиђени. Ове одлике чине нужним да све главне силе одмере безбедносне импликације својих економских односа, као и економске импликације својих безбедносних односа.²⁴⁾

У пракси, најчешћи начини увезивања економских и политичких питања јесте остваривање економских циљева употребом политичких средстава, или остваривање политичких циљева употребом економских средстава. Карактеристичан пример за први случај (остваривање економских циљева употребом политичких средстава) јесте међународно трговинско преговарање, које заправо представља адаптирану примену класичних процедура и техника међународног преговарања у ширем смислу.²⁵⁾ Као и у случају међународних политичко-безбедносних преговора, и овде се као главни проблеми јављају питање поверења и, посебно, питање апсолутних и релативних добити. Као и у случају великог дела традиционалне економске литературе, и ови проблеми се често покушавају решити употребом теорије рационалног избора, кроз неку од варијанти теорије игара.²⁶⁾

Један од примера карактеристичних за други случај (остваривање политичких циљева употребом економских средстава) јесте употреба такозване економске присиле, углавном у виду примене економских санкција.²⁷⁾ Економска присила представља веома заступљен начин употребе политичке моћи и остваривања националних интереса економским путем, а Дрезнер је одређује као „претњу или чин, од стране владе пошиљаоца (или влада пошиљалаца), ометања економске размене са циљаном државом, уколико се циљана држава не повинује јасно израженим захтевима“.²⁸⁾ Упркос крупним материјалним трошковима које

24) Исто, стр. 850.

25) Thomas Oatley, *International Political Economy*, 5th Ed., Longman-Pearson, Boston [MA], 2011, стр. 53-58.

26) David A. Baldwin, (ed.), *Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate*, Columbia University Press, New York [NY], 1993, *passim*.

27) Разуме се да овај вид економске присиле у принципу може бити коришћен и ради остваривања чисто економских циљева; сматрамо, међутим, да чак и у таквим случајевима постоји чврста увезаност економске и политичке димензије односа, макар само кроз политичке импликације економских потеза. За шире разматрање повезаности националних интереса, моћи и међународне економске политике државе, видети: Joseph M. Grieco, G. John Ikenberry, *State Power and World Markets: The International Political Economy*, W. W. Norton, New York [NY], 2003.

28) Daniel W. Drezner, “The Hidden Hand of Economic Coercion”, *International Organization*, 57(03), June 2003, стр. 643.

могу нанети и држави или државама које их спроводе, економске санкције представљају све заступљеније средство међународног општења у деценијама након Другог светског рата – како унутар система Уједињених нација, тако и ван њега.

Мада се економске санкције све више примењују у међународним политичко-економским односима, велики део литературе говори о томе како оне заправо представљају крајње неефикасно средство остваривања циљева.²⁹⁾ Проблем, према Дрезнеру, међутим, представљају они случајеви у којима су санкције дале резултате и пре него што су уведене – у којима је сама претња довела до жељене промене у понашању циљаног актера – а који су далеко теже емпиријски опазиви, будући да о изнетој претњи, у крајњој линији, не мора да постоји никакав материјални доказ. У процесу употребе економске присиле, а пре формалног увођења санкција, циљана држава има неколико прилика и довољно времена да прилагоди своје понашање, као што се види из Илустрације 2.

Илустрација 2: Модел економске принуде

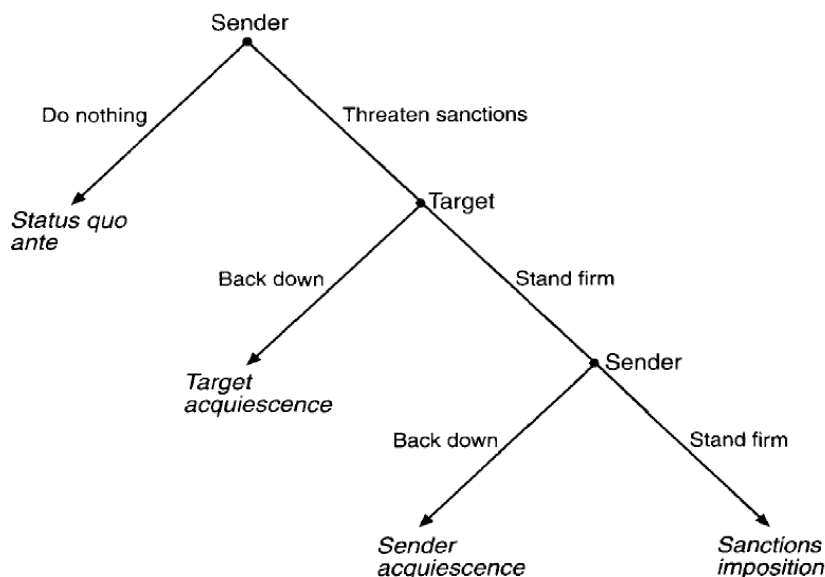

FIGURE 1. A model of economic coercion

Извор: Daniel W. Drezner: "The Hidden Hand of Economic Coercion", нав. дело, стр. 646.

29) Исто.

Свакако да се употреба санкција не може посматрати на исти начин у областима високе и ниске политике – уколико је, у крајњем случају, на столу опција употребе оружане силе, односи актера неће бити исти као када би једина претња била на пример, забрана увоза робе из циљне државе. Међутим, према Дрезнеру, логика принуде је заправо идентична без обзира на област примене.³⁰⁾ Као кључни проблем остаје тестирање теорије, услед поменуте оскудности емпиријских података. Они подаци до којих је могуће доћи, тврди Дрезнер, сведоче о томе да је употреба економске принуде далеко ефикасније средство него што би се то могло учинити *prima facie*. Та чињеница представља један од снажних аргумената у прилог тези да наступа период све чвршће увезаности економских и политичко-безбедносних питања.

Разуме се да такве околности производе суштински важне последице не само у међународној пракси, него и у њеном научном промишљању – у оквиру науке о међународним односима, и међународне политичке економије, схваћене као њене дисциплине. Глобална политика данас се одвија у контексту *сложене међузависности*. Када су, 1977. године, Роберт Кохејн и Џозеф Нај развили овај концепт, поставили су га као радикални антипод реалистичкој теорији, сматрајући да ће она губити свој значај све док, осим унутар изузетно уског круга војно-политичких питања, не постане потпуно застарела.³¹⁾ Показало се, међутим, а то су и ови аутори у каснијим делима прихватили, да и у новим међународним околностима, али и некада неконвенционалним областима, попут међународне економије, постоји простор за реалистичку теорију међународних односа. Она је, свакако, морала да прође кроз бројне и значајне трансформације – одбацујући, за почетак, некадашњи ригидни детерминизам (војне) моћи – и може се тврдити да управо у овој способности да се мења и прилагођава, како у погледу сопствених техника и инструмената, тако и у погледу постављених истраживачких програма, лежи један од кључних квалитета реалистичке теорије. Неспорно је да, у мери у којој су у савременој политици економска питања испреплетена са политичко-безбедносним, наука о међународним односима и, у оквиру ње, реалистичка теорија, представљају незаобилазно средство њиховог разумевања.

30) Исто, стр. 650.

31) Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, *Power and Interdependence*, 4th Ed., Longman-Pearson, Boston [MA], 2012 [1977].

ЛИТЕРАТУРА

- Волц Кенет Н., *Теорија међународне политике*, Центар за цивилно-војне односе – Александрија прес, Београд, 2008.
- Кегли Јр. Чарлс В., Виткоф Јуџин Р., *Светска политика: тренд и трансформација*, Центар за студије Југоисточне Европе – Факултет политичких наука Универзитета у Београду – Дипломатска академија Министарства спољних послова Србије и Црне Горе, Београд, 2006.
- Манделбаум Мајкл, *Идеје које су освојиле свет – Мир, демократија и слободна тржишта у двадесет и првом веку*, Филип Вишњић, Београд, 2004.
- Манделбаум Мајкл, *Треба ли свету Голијат? Како Америка делује као светска влада у 21. веку*, Филип Вишњић, Београд, 2005.
- Милошевић Александар, Живојиновић Драган, „Ми у долар (не) верујемо – последице смањења глобалне улоге долара по укупну моћ Сједињених Америчких Држава“, *Годишњак Факултета политичких наука*, 9, Јун 2013, стр. 81-99.
- Новичић Жаклина, „Комерцијални либерализам“, у зборнику: *Међународна безбедност: теоријски приступи* (приредили: Милан Липовац, Драган Живојиновић), Иновациони центар Факултета безбедности – Академска књига, Београд, 2014, стр. 197-218.
- Baldwin David A., *Economic Statecraft*, Princeton University Press, Princeton [NJ], 1985.
- Baldwin David A. (ed.), *Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate*, Columbia University Press, New York [NY], 1993.
- Baylis John, Smith Steve, Owens Patricia, *The Globalization of World Politics – An Introduction to International Relations*, Oxford University Press, New York, 2008.
- Drezner, Daniel W., “The Hidden Hand of Economic Coercion”, *International Organization*, 57(03), June 2003, стр. 643–659.
- Gilpin Robert, *War and Change in World Politics*, Cambridge University Press, Cambridge, 1981.
- Gilpin Robert, *The Political Economy of International Relations*, Princeton University Press, Princeton [NJ], 1987.
- Gilpin Robert, *U.S. Power and the Multinational Corporation*, Basic Books, New York [NY], 1975.
- Gregory Paul R., Stuart Robert C., *The Global Economy and Its Economic Systems*, South-Western-Cengage Learning, Boston [MA], 2014.
- Grieco Joseph M., Ikenberry G. John, *State Power and World Markets: The International Political Economy*, W. W. Norton, New York [NY], 2003.
- Guzzini Stefano, *Realism in International Relations and International Political Economy – The Continuing Story of a Death Foretold*, Routledge, London, 2002.
- Ikenberry G. John, *Liberal Leviathan: The Origins, Crisis and Transformation of the American World Order*, Princeton University Press, Princeton [NJ], 2011.
- Ikenberry G. John (ed.), *Power, Order and Change in World Politics*, Cambridge

- University Press, Cambridge, 2014.
- Jervis Robert, "Realism in the Study of World Politics", *International Organization*, 52(4), Autumn 1998, стр. 971-991.
- Katzenstein Peter J., Keohane Robert O., Krasner Stephen D., "International Organization and the Study of World Politics", *International Organization*, 52(4), Autumn 1998, стр. 645-685.
- Keohane Robert O., *After Hegemony – Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton University Press, Princeton [NJ], 2005.
- Keohane Robert O., Nye Joseph S., *Power and Interdependence*, 4th Ed., Longman-Pearson, Boston [MA], 2012.
- Krasner Stephen, "The Accomplishments of International Political Economy", in: *International Theory: Positivism and Beyond* (eds. Steve Smith, Ken Booth, Marysia Zalewski), Cambridge University Press, Cambridge, 1996, стр. 108-127.
- Krasner Stephen, "State Power and the Structure of International Trade", in: *International Political Economy: Perspectives on Global Power and Wealth* (eds. Jeffrey A. Frieden, David A. Lake), Routledge, London, 2000, стр. 19-36.
- Krugman Paul R., Obstfeld Maurice, *International Economics – Theory and Policy*, Addison Wesley, Boston [MA], 2003.
- Luttwak Edward N., "From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce", *The National Interest*, 20, Summer 1990, стр. 17-23.
- Mastanduno Michael, "Economics and Security in Statecraft and Scholarship", *International Organization*, 52(04), September 1998, стр. 825–854.
- Mearsheimer John J., *Can China Rise Peacefully*, Internet, <http://nationalinterest.org/commentary/can-china-rise-peacefully-10204>, 20/03/2016.
- Oatley Thomas, *International Political Economy*, 5th Ed., Longman-Pearson, Boston [MA], 2011.
- Salvatore Dominick, *International Economics*, 11th Ed., Wiley, Hoboken [NJ], 2013.
- Scholte Jan Art, "Global Trade and Finance", in: *The Globalization of World Politics – An Introduction to International Relations* (eds. John Baylis, Steve Smith, Patricia Owens), Oxford University Press, New York, 2008, стр. 450-467.
- Wohlforth William C., "Gilpinian Realism and International Relations", *International Relations*, 25(4), December 2011, стр. 499-511.
- Woods Ngaire, "International Political Economy In an Age of Globalization", in: *The Globalization of World Politics – An Introduction to International Relations* (eds. John Baylis, Steve Smith, Patricia Owens), Oxford University Press, New York, 2008, стр. 248-252.

Mladen Lisanin

ECONOMY AND POLITICS IN INTERNATIONAL THEORY: REALIST PERSPECTIVE

Resume

The relations between political-security and economic issues represent a specific area within international theory. Whenever, in international economic matters, there is a significant element of political, international political economy can be considered a part of International Relations: either as its subfield, or as one of its approaches/paradigms. The author analyzes a specific approach to the study of international political economy: the one put forward by the realist theory. In the absence of a politically neutral market, economic and commercial relations are intertwined by political dimensions, often including security calculations inherent to realist theory. If the relations of political units within international system vary from cooperation to conflict, they are, at their core, potentially political. Just as political means can be used to gain economic goals, so economic tools can be utilized to pursue objectives from the political sphere – this is especially evident in the case of international economic sanctions. Furthermore, the contemporary moment of international politics increasingly causes the connecting of economic and political-security issues. When Robert O. Keohane and Joseph S. Nye developed the concept of complex interdependence in 1977, it has been construed as a radical antipode to realist theory, predicting that realism will lose its significance until, except within a narrow area of military-political issues, it becomes completely obsolete. Within new international circumstances, but sometimes also non-conventional areas like international economy, however, there is room for realist theory of international relations. Of course, it has had to undergo numerous and significant transformations – dismissing, firstly, the rigid determinism of military power – and it can be argued that this very capability of changing and adapting, regarding its instruments and techniques, but also its proposed research programs, represents one of the key qualities of realist theory. It is indisputable that, to the extent that in contemporary politics economic issues are intertwined with political-security ones, International Relations, and realist theory within it, represent an indispensable tool for their understanding.

Keywords: International Relations, International Political Economy, Realism, sanctions, conflict, cooperation

* Овај рад је примљен 01.11.2016. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 30.11.2016. године.